

OBČASNÍK mělnický

srpen 2004 • Informační bulletin Mělnického osvětového a okrašlovacího spolku

MĚLNICKÝ
OSVĚTOVÝ
&
OKRAŠLOVACÍ
SPOLEK

MĚLNICKÝ OSVĚTOVÝ A OKRAŠLOVACÍ SPOLEK SE PŘEDSTAVUJE
NĚCO O PŘEDCHŮDCÍCH MOOS • DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ, MĚLNÍK 11. ZÁŘÍ 2004 –
DEN PRO VĚŽ • POZDNĚ GOTICKÁ VĚŽ KOSTELA SV. PETRA A PAVLA V MĚLNÍKU • DĚNÍ VE
SPOJKU A SPOJKOVÁ ČINNOST (SOUČASNOST A PLÁNY NA ROK 2005) • PODĚKOVÁNÍ

Mělnický osvětový a okrašlovací spolek

„Nemohu opomenouti zmíniti se ještě o jednom společenském kroužku dam, který několik desetiletí trval v milé družnosti a upřímnosti. Mělnické paní scházely se každý čtvrtek nejdříve v domě stavitele Klusáčka a později v hotelu Stádníkově na odpolední kávu. ... Samozřejmě že s počátku neušly ostrým jazykům, prorokujícím, že se společnost brzy rozpadne, jen co se nějaký větší klep semele. Ale čekalo se marně. Dámy s vlídným úsměvem přecházely různé ty kritiky, ba dokonce přijaly i pojmenování „Klepárna“ a samy tak nazývaly svoje schůzky, opravdu velmi srdečné a milé.“
(Růžena Valentová: Z Valentovy rodinné kroniky, Mělník 1938)

Klepárna – tak jsme také nazývaly svoje sobotní dopolední setkání u kávy a vína v kavárně v muzeu či U Rytířů. A protože nás přitahuje starý život města Mělníka, okouzluje nás jeho atmosféra, promlouvá k nám jeho krása (byť někdy trochu schovaná), zlobí nás a udivují některé skutečnosti, rozhodly jsme se, že aktivněji vstoupíme do jeho dění, že dále již nebudeme spoléhat na to, co „někdo“ udělá a zařídí, neboť někdo je někdy nikdo. Postupně jsme se tak nejen scházely. Náš okruh se rozšířil: scházeli jsme se.

A tak do života města Mělníka v těchto dnech vstupuje nový subjekt – Mělnický osvětový a okrašlovací spolek (MOOS). Název může znít dnešnímu člověku poněkud staromódně, jako by se ocitl někdy v 19. století. Tento pocit ve skutečnosti není daleko od pravdy. Roku 1879 byl totiž na Mělníku ustaven Spolek pro zakládání sadů, později uváděný jako Okrašlovací spolek či Sadařský a okrašlovací spolek (protokoly ze schůzí spolku jsou vedeny v letech 1879 – 1937). Dále na Mělníku působilo Sdružení pro opravu starých památek uměleckých (1921 – 1935). Právě na uvedený spolek a sdružení chce MOOS navázat – ať již co do obsahu činnosti nebo samotným názvem.

Cíl spolku stanovuje § 1, odst. 1 stanov: „Mělnický osvětový a okrašlovací spolek“ (dále jen Spolek) je nepolitické občanské sdružení vzniklé podle zákona č. 83/1990

Sb., o sdružování občanů. Jeho cílem a účelem je aktivně osvětově působit na širokou veřejnost se záměrem vytvářet vztah k místu, kde žijeme a za které máme spoluzodpovědnost. Spolek chce šířit pochopení pro ochranu historických památek jako jednoho ze zdrojů poznání minulosti a duchovního obohacení přítomnosti, chce napomáhat jejich obnově. Zároveň chce šířit pochopení pro ochranu a obnovu městské zeleně a historických vinic.“

Formy, jak chce spolek dosáhnout naplnění cíle, jsou různé. Plánováno je pořádání kulturních a společenských akcí (výstavy, koncerty, přednášky), propagační a publikační činnost, chceme příp. podávat výkonným, samosprávným a jiným veřejným institucím podněty reagující na skutečnosti, které jako občané města Mělníka prožíváme.

Předpokládáme, že členové spolku budou pro něj, a tedy pro své město pracovat nezištně, příjmy (členské příspěvky, dary, dotace) budou vkládány především do obnovy drobných památek, které nenahraditelně dotvářejí místo, v němž žijeme, bohužel však stojí na okraji zájmu. Příkladů najdeme v našem městě mnoho. Máme je zmapovány a chceme postupně, především v součinnosti s Městem Mělník a římskokatolickou církví, napomáhat k jejich záchraně a obnově. Některé jsou poničené, jiné již zcela zmizely, avšak alespoň ještě existují v paměti lidí nebo jsou zachyceny na fotografiích.

Spolek byl zaregistrován u Ministerstva vnitra ČR dne 2. července 2004. O činnosti spolku a o městě samém bude informovat Občasník mělnický, jehož první číslo vám předkládáme. V letošním roce Spolek vydá pohlednice, jako hlavní organizátor vystupuje ve dnech evropského dědictví ve městě dne 11. září 2004 (viz dále).

Pokud se domníváte, že byste se chtěli stát členy spolku, popř. se podílet aktivně na jeho činnosti, kontaktujte nás. Přivítáme Vaše připomínky, náměty a nápady, které budou spolu s našimi shrnuty a předloženy na ustavující valné hromadě spolku, jež se bude konat na počátku roku 2005. Těšíme se na Vás.

Přípravný výbor Mělnického okrašlovacího a osvětového spolku pracuje ve složení:
Ilona Němcová, zmocněnec členů přípravného výboru
Renata Špačková, František Purš, František Černický

Sídlo spolku:

Mělnický osvětový a okrašlovací spolek
Na Vyhliďce 18, 276 01 Mělník
(hodiny pro veřejnost v sídle spolku, tj. na proboštství, ve čtvrtek 15⁰⁰ – 16⁰⁰ hod.)

bankovní spojení: 169 361 100/0600

telefon: 607 710 463

e-mail: moosmelnik@seznam.cz

www.moosmelnik.cz (zatím základní informace)

Výše registračního příspěvku: 50 Kč

Výše ročního příspěvku (kalendářní rok): 200 Kč

důchodci a studující 100 Kč

Přihláška: viz vložená příloha

čtěte na straně 2

DNY
EVROPSKÉHO
DĚDICTVÍ

MĚLNÍK 11. ZÁŘÍ 2004
DEN PRO VĚŽ

Něco o předchůdcích

Působení Okrašlovacího spolku na Mělníce v mnohém určilo podobu města dodnes, „všechny sady a aleje byly vysázeny spolkem a jejich udržování se dělo po dlouhou dobu jeho péčí“. Činnost spolku lze rozdělit do několika etap. První, od vzniku v roce 1879 do roku 1883, přinesla např. (z dlouhého výčtu): „založení sadu na staré jízdárně“ (dnes u evangelického kostela), „vysazení Jungmannových sadů, upravení sadu kolem kostela sv. Petra a Pavla, vysazení aleje na Polabí, založení sadu u Labské brány, vysazení stromů na břehu polabském, ...“ Čas mezi lety 1893 – 1907 byl obdobím klidu, způsobeným i nedostatkem finančních prostředků. Za nejvýznamnější počin předválečný lze považovat především „vysazení sadu kolem kostela sv. Ludmily“. Stagnace let válečných, nepřejících řadě oborů lidské činnosti, byla překonána svoláním výborové schůze roku 1919, svolání „schůze připravující“ v roce 1936 svědčí o opakovaném obnovování činnosti, i když vědomí kontinuity nevyzímelo. Období meziválečné bylo provázeno snahou o užší spolupráci výboru Okrašlovacího spolku

s komisí okrašlovací, později sadovou, neboť pouze „harmonická spolupráce všech, kteří mají naše město rádi a není jim jeho vzhled lhostejný“ může vést ke zdárnému cíli. Zmíjme ještě alespoň ty, kteří byli zvoleni do výboru spolku na samém počátku jeho činnosti: MUDr. Kallmünzer, p. Schrenker, p. baron z Neubergu, p. ředitel Mach, p. Václav Vávra, lékárník, p. Antonín Valenta. A naopak ze závěrečného období: „pp. poslanec Tykal, Ph. Mg. Vávra, velkostatkář Nový, Dr. Ing. Zelený, ing. Langr, ing. Širc st., důchodní Mráz, Rohlík, ing. Sixta“.

Dnešní spolek nechce být přímým pokračovatelem Okrašlovacího spolku, v činnosti bližší je mu bezesporu Sdružení pro opravu starých památek. Co bylo možné zjistit o jeho činnosti? Prostředky na ni získával sbírkami (o pouti svatojanské, svatotrojické nebo byla pořádána sbírka domovní). Opravovány byly např. hrobky, avšak spolek se podílel i na obnově kostela sv. Jana Nepomuckého na Chloumku (1934). Pozornost věnoval také kapličky v Mlazicích (tady je více než vhodné na předchůdce na-

vázat) a trinitářskému reliéfu, který v ní byl umístěn (dnes v kostele sv. Vavřince v Mělníku – Pšovce). Hlavním sponzorem jeho činnosti byla Spořitelna mělnická, podporovatelka řady významných kulturních podniků, neznámá i Okrašlovacímu spolku.

Třetí odstavce z části věnované „kořenům“ našeho staronového spolku bude obsahovat přepis jednoho dopisu (výzvy) z roku 1909:

OKRAŠLOVACÍ SPOLEK MĚLNÍK

P.T. obecnstvu král. věnného města Mělníka!

Podepsaní dovolují si Vás tímto uctivě zvát k přistoupení za člena OKRAŠLOVACÍHO SPOLKU NA MĚLNÍCE

*Majíce četné úkoly před sebou, na které dosa-
vadní příjmy spolku nestačí, zveme Vás do svého
středu, jsoúce přesvědčení, že důležitý význam
spolku našeho pro město Mělník Vám co pokro-
kumulovnému občanu jest dostatečně jasným.*

*Přistupujete-li za člena, račte se podepsati do
příslušné rubriky a po případě zaplatiti doručiteli
polovici členského příspěvku za půl roku per 2 K.*

Ža Okrašlovací spolek na Mělníce:

*Vávra, předseda; JUDr. Profous, místopřed-
seda; Dr. Kašpárek, jednatel, B. Čermák,
pokladník*

Dny evropského dědictví 2004

Mělník, 11. září 2004

Organizátoři:

Mělnický osvětový a okrašlovací spolek
Římskokatolická farnost – Probošství Mělník,
Římskokatolická farnost Mělník – Pšovka
Město Mělník

Každoročně se v září otvírají v rámci Dnů evropského dědictví pro veřejnost zajímavé památky, budovy, objekty a prostory, které jsou jinak zčásti nebo zcela nepřístupné. Letošní „dny“ probíhají v termínu 10. – 19. září 2004, přičemž národní téma zní „Hudba probouzí památky“.

Vzhledem k datu konání Vinobraní se mělnický Den evropského dědictví uskuteční v sobotu 11. září 2004, tedy v době Národního zahájení, jehož hostitelem je v letošním roce jihočeské město Tábor (10. a 11. září).

Zpřístupněny budou v době od 9 do 17 hodin tyto památky:

chrám sv. Petra a Pavla
kostel Čtrnácti svatých pomocníků
kostel sv. Ludmily
kostel sv. Vavřince

Doprovodné akce:

„DEN PRO VĚŽ“

program okolo chrámu sv. Petra a Pavla:

9⁰⁰ zahájení, trubači z ochozu věže
9⁰⁰ – 17⁰⁰ otevření věže chrámu
pro veřejnost
9⁰⁰ – 17⁰⁰ „Jarmark tradičních řemesel“
ve venkovním prostoru
hotelu U Rytířů
9⁰⁰ – 17⁰⁰ výstava fotografií „Svět z věže“
v chrámu sv. Petra a Pavla
17⁰⁰ zazní zvony chrámu
17³⁰ mše svatá

V průběhu dne:

- vystoupení mladých hudebníků:
TenSing Mělník - 10³⁰, 13³⁰ hod.
Rhiannon - 9³⁰, 14³⁰ hod.
- uvedení nových pohlednic „pro věž“

Jarmark tradičních řemesel

Součástí Dne pro věž je jarmark výtvarníků, který pořádá Mělnický osvětový a okrašlovací spolek.

Uskuteční se ve venkovním prostoru hotelu U Rytířů od 9 do 17 hod.

Pro všechny návštěvníky zde budou ke koupi neotřelé nápady z ateliérů nejen mělnických výtvarníků. Naleznete tu například batiku Moniky Chmelařové, šperky Daniela Sála, keramiku pražského atelieru K, dále raku keramiku, malované hedvábní či tiffany technikou vyráběné šperky paní Kateřiny Böhmové. Za pozornost jistě stojí i půvabné energetické obrázky andělů a vil paní Zory Moulisové.

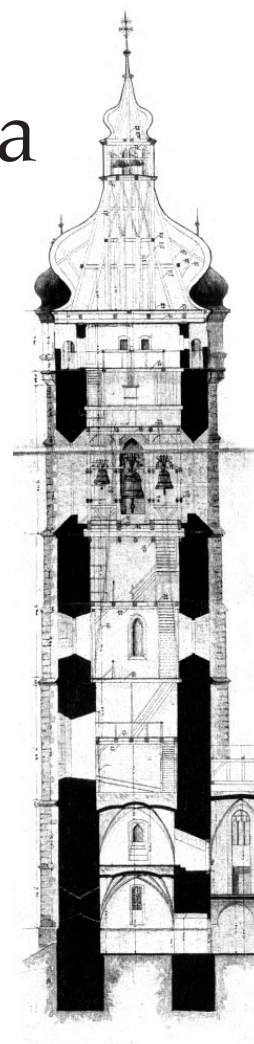
Vstupné na jarmark je dobrovolné a stane se Vaším příspěvkem na opravu věže kostela sv. Petra a Pavla, pro kterou je celá akce organizována.

Soňa Svobodová

Pozdně gotická věž kostela sv. Petra a Pavla

Mnoho se v poslední době hovoří o zpřístupnění věže kostela sv. Petra a Pavla, která by se jistě stala vyhledávaným cílem turistů přijíždějících do bývalého královského věnného města. Uskutečnit tento záměr však není zcela jednoduché, neboť od poslední velké opravy věže na počátku 70. let 20. století uplynulo již hodně vody v řece, nad níž se tyčí. Dnešní technický stav neumožňuje otevření věže pro veřejnost v takové míře, jak by si přála. Věž nutně potřebuje generální opravu (možná si někdo vzpomene na poletující plechy z bání věže o Velikonocích roku 2003) a takové úpravy, aby byl provoz bezpečný pro návštěvníky, citlivý k památce a zároveň zabezpečující zvony před případným poškozením. Toto představuje obrovský objem finančních prostředků, které Římskokatolická farnost - Proboštsví Mělník, jež je vlastníkem kostela sv. Petra a Pavla, nemá a pokud nějaké získá, musí je vynaložit na takové opravy a úpravy, které zamezí dalšímu chátrání památky. A tak má kostel opravenou střechu krytinu, vyměněny vitráže oken, je budován odvlhčovací systém kolem kostela (dokud ho však bude svírat asfalt při severním průčelí, bude dál kostel bojovat s vlhkostí, která stavbu poškozují), nákladem 362 000 Kč z prostředků farnosti byly opraveny v roce 2003 zvony, které se musely odmlčet z důvodu havarijního stavu. Pozornost je věnována i mobiliáři kostela, kdy probíhá jeho základní ošetření, aby dále nebyl po-

škozován červotočem, houbami a plísněmi. V letošním roce by mělo být zahájeno postupné čištění oken presbytáře a zajištěna jejich ochrana proti holubům, v nejbližší době bude kostel zpřístupněn od západu, což umožní osazení mříže pod kruchtou. Finanční prostředky se v současné době nedostávají na opravu románské věže, jejíž kvádřikové opukové zdívo je již značně narušené. Tato oprava však znamená i zásahy do interiéru věže, kde jsou dochovány barokní malby, a tak se na současné projekční přípravě podílejí i restaurátoři. Z pohledu města se však jeví nejatraktivnější zpřístupnění velké věže, protože přitahuje největší zájem, a to i médií. V současné době je vyhodnocována možnost realizace tohoto záměru z různých hledisek (zadalo Město Mělník), opakovaně byla podána žádost na zařazení obnovy této stavby do Programu záchrany architektonického dědictví. Proto také vznikla akce Den pro věž, neboť je v zájmu města i památky samé, aby byla započata její oprava. Domníváme se také, že veřejnost by měla být informována o celé stavbě, nikoli pouze o jedné její části, neboť vlastník je zodpovědný za celek bez ohledu na komerční využití. Zpřístupnění věže by na druhou stranu znamenalo nejen rozšíření nabídky pro návštěvníky města, zároveň by mohlo přinést plynulý příjem finančních prostředků na průběžnou údržbu věže, případně kostela jako celku.

Řez věží kostela, ale kterého je její výška včetně kříže 65 m (Stavební archiv Městského úřadu Mělník)

„Nahoře věž chrámu dominuje městu Mělníku, při jehož jméne můžete mít pocit, že vám kdosi přitiskl na čelo vlahý list vinné révy a v chuťových buňkách vytanula vůně bílého vína, vždycky trochu smutného, anebo sladkost červeného vína, vždycky trochu bujného. Z naší zahrady vypadá Mělník jako atraktivní kulisa věčně nedohrané opery.“ Takto viděl Mělník ze své zahrady při Dobrovského ulici pod Chloumkem básník Kamil Bednář.

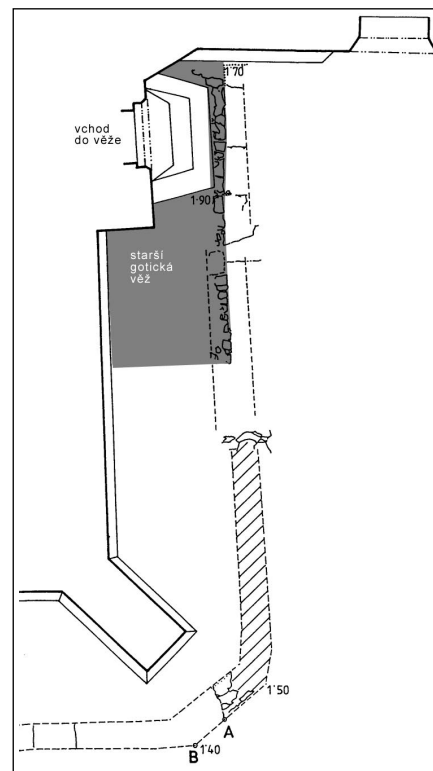
Věž chrámu sv. Petra a Pavla je vrcholem (nejposvátnějším místem) trojúhelníkové siluety (nejen) našeho města. Od ní může

sklouznout pohled vpravo k vrcholu radniční věže a dále k věžičce kostela Čtrnácti svatých pomocníků nebo naopak vlevo k bělo-skvoucí Pražské bráně a odtud ještě níže k Vodárenské věži. Takto je město vnímáno již po staletí, i když dříve zřetelněji než dnes, neboť pohled nenarušovaly objekty panelových domů na Podolí či budova Policie ČR, popř. firemní poutače (obr. 1).

Každé město od středověku reprezentoval kostel spolu s radnicí, symbolem samosprávy. Obě stavby měly být jeho chloubou a ozdobou. V případě královského věnného města Mělník to platí dvojnásobně. Podíl ob-

Obr. 1. Pohled na město od severovýchodu (foto ing. Přemysl Vaněk)

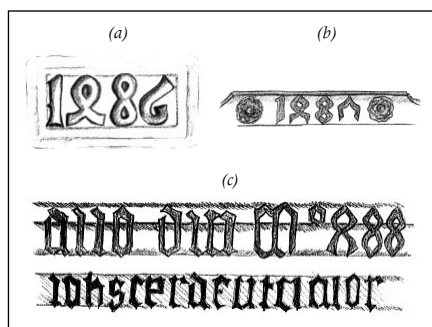

Obr. 2. Mělník, kostel sv. Petra a Pavla - výsledky záchranného archeologického výzkumu probíhajícího v souvislosti s budováním kabelové přípojky: šrafované - předgotické opevnění kapituly; šedé - starší gotická věž (PhDr. Petr Meduna, 2000)

ce mělnické (podobně jako podíl panovníka) na jeho výstavbě je připomínán na svornících kleneb znakem města a vyčíst ho můžeme i v útech.

V průběhu tisícileté existence kostela se jeho podoba mnohokrát změnila. Jak, to není možné přesně popsat. Něco napovídají odkazy jednotlivých stavebních slohů, něco záchranné archeologické výzkumy. Např. v roce 2000 odhalil výzkum vedený PhDr. Petrem Medunou, prováděný v souvislosti se zřizováním kabelové přípojky, zbytky starší gotické věže kostela (nejspíše ze 14. století), předchůdkyně dnešní pozdně gotické věže. Její částečný půdorys je dnes naznačen v dlažbě při vstupu do věže (obr. 2).

Současnou věž vztýčil nad širým krajem v 80. letech 15. století (letopočty si můžeme přečíst na stavbě samé - obr. 3 a, b, c) Johann Spiess z Frankfurtu,¹⁾ jehož jméno

Obr. 3. Věž kostela opatřili její stavitelé letopočty, které dokládají postup její výstavby. Byla započata kolem roku 1483, ale nemohla být vyhnána do výšky v krátkém časovém úseku, muselo se čekat, až se základy „usadí“. Klenba přízemní kaple Božího hrobu nese letopočet 1486 (a), římsa pod velkým gotickým oknem na východní straně rok 1487 (b) a konečně korunní římsa nad ním letopočet 1488 (c). Ten je součástí kryptogramu prozrazujícího jméno stavitele Johanna Spiesse z Frankfurtu.

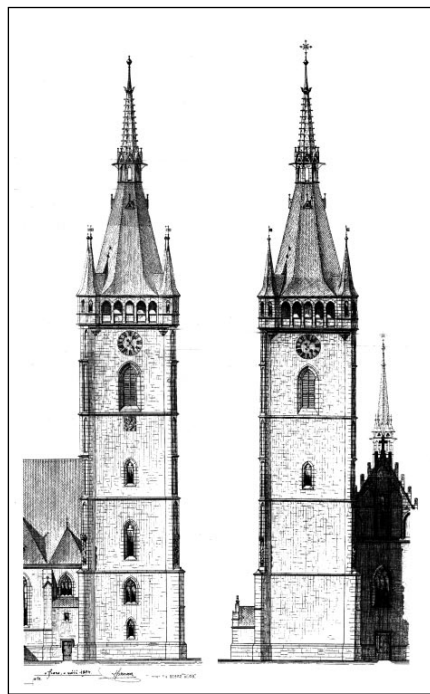
Obr. 4. Pohled na Mělník před požárem roku 1681 - detail z obrazu Filipa Massance (1679) na oltáři sv. Ludmily v chrámu sv. Petra a Pavla. Věž má ještě pozdně gotickou jehlancovou střechu. (foto: ing. Jiří Čermák)

uvádí nápisová páska na korunní římsě východního průčelí velké věže (obr. 3c). Tělo věže se příliš nezměnilo, výraznou proměnu však zaznamenal její vrchol. Roku 1681 byla totiž věž zasažena bleskem, následný požár zničil její gotickou jehlancovou střechu, která byla nahrazena barokní cibulovitou bání. Tuto tři sta let starou proměnu může-

me dokonce i pozorovat. Podoba kostela před zmiňovaným požárem, jistě ne zcela přesná, je totiž zachycena na pozadí obrazu s ústředním motivem sv. Ludmily a jejího vnuka Václava od Filipa Massance (1679) na oltáři v čele severní lodi chrámu (obr. 4).

Požár dosáhl takové intenzity, že se rozlily i původní zvony věže, které nahradily roku 1690 tři nové z dílny Jana Pricqueye. Dva z nich, „Sv. Petr a Pavel“ a „Sv. Václav a Ludmila“ znějí krajem dodnes, třetí nejprve pukl a byl přelit Johannem Kühnerem (1767), následně byl za 1. světové války rekvírován. Nakládání s ním můžeme označit za brutální, zvon byl roztlučen, ale nebyl celý předán „ve prospěch monarchie“, dodnes je na Mělníku zachován jeho odštěpek.

Vraťme se však do doby po požáru roku 1681, která přinesla rozsáhlou opravu a nové raně barokní zastřešení: střední velká cibule je doplněna cibulkami nad nárožními věžičkami ochozu. Přes průběžné dílčí opravy však přinášejí záznamy z roku 1837 následující konstatování: „... hlavní věž, stojí zvlášť od kostela, obsahuje tři zvony, jinak je

Obr. 5. Nerealizovaná rekonstrukce věže chrámu sv. Petra a Pavla, severní (a) a západní (b) průčelí, návrh: Josef Mockera, 1894 (Stavební archiv Městského úřadu Mělník)

jak co se týče vnitřní dřevěné konstrukce, tak co se týče krytiny ve špatném stavebním stavu.“²⁾

Vše špelo k nutnosti realizovat celkovou obnovu děkanského chrámu, o niž bylo usilováno od počátku 90. let 19. století. Vypracování plánů bylo svěřeno městskou radou „nejznamenitějšímu odborníku naší

doby architektu Josefu Mockrovi“. Plány byly hotovy roku 1894. Bohuslav Čermák v knize Proboštský chrám sv. Petra a Pavla na Mělníce (1899) o Mockerových plánech s velkou věží uvádí: „Velká věž na projektu architekta Mockra jest navržena o plných deset metrů vyšší, má v budoucnu 70 m měřiti, mohutné pilíře důkladně se v základech opatří, zdivo, rohy, římsy, jehlancové konsoly a baldachýny vypraví. Ve výklencích pilířů pod baldachýny umístěny budou sochy sv. Václava, sv. Ludmily a sv. Vojtěcha, patronů českých, na které v rozpočtu pamatováno 1500 zlatými. Též znak Království českého pod severním oknem čtvrtého patra, pod římsou patrovou na vyčnívajícím kameni vytesaný, dobře bude opraven... Některá okna věže v přízemí a patře prvním budou zazděna, hodiny přemístí se nad okno čtvrtého patra, za kterouž příčinou jsou rozměry okna poněkud zmenšeny. Galerie nyní chudě obyčejným poprsným zdívkem vyznačena, nahrazena bude arkádami o pěti obloucích na každé straně, arkýře v rozích jsou podobnými okénky ozdobeny a každý kryje štíhlá jehlancovitá stříška, 8 metrů vysoká. Hlavní střecha jest 30 metrů vysoký, osmiboký jehlan, v hořené části bohatě komponovaný; jest tu osm oken s gotickými štítky a hrany jehlanu jsou vyzdobeny úhlednými kraboli. Nejvýše pod bání jest koruna, tvaru koruny Svatováclavské, z mědi tepaná a dobře zlacená, celek zakončen mohutným křížem.“ (obr. 5 a, b)

Nečekaně úmrtí J. Mockera (1899) posunulo obnovu chrámu časově i pojetím. Tehdy však již bylo díky mělnické městské radě, podporované litoměřickým biskupem, obnoveno mělnické proboštsví papežským breve z roku 1895 a v roce následujícím byla 28. září vysvěcena nová budova proboštsví. Neustála ani jednání města s cílem obnovit nyní již proboštský kostel. Starosta města A. Schrenker 25. dubna 1898 o kostele psal: „je památka velebná, byť i dosud málo oceňovaná. Poslednější proto, že dosud, ačkoli to téměř neuvěřitelné, nebyl s dostatečně prozkoumán. A přece je chrám náš stavba snad ve své dispozici a provedení jediná. Již presbýtář sám skýtá zvláštnosti, jež jinde v kostelích gotických se nenaleznou. Tak zvláštní jsou čtyřdílná okna velikých rozměrů, pamatující živě na Petra Parléře, a hrobka pod kněžištěm, charakteristická pro kostely románské, následkem kteréž je ovšem presbýtář povýšen. K pěknému klenutí presbýtáře připojuje se pozdější bohatá klenba hlavní loď, sahající do času Benedikta z Rytu. K těmto krásám vni-

1) Johann (Hans) Spiess († 1511) přišel se svou kamenickou družinou do Prahy z Frankfurtu nad Mohanem v roce 1484. Stal se vedoucím královským mistrem, s nímž je - spolu s Benediktem Riedem - spojena znovuvýstavba královského sídla zahájená Vladislavem Jagellonským. Oni dali podobu např. královské oratoři v jižním chórovém ochozu katedrály sv. Víta. My si připomeneme ještě další dvě místa spojená se Spiessovým jménem, a to audienční síň (někdy označována jako Vladislavova ložnice) v západní části královského paláce a hrad Křivoklát. Proč právě tento výběr? Na obou uvedených místech najdeme prvky, jež mistr uplatnil na mělnickém kostele, který byl přestavován díky odkazu královny Johany z Rožmitálu (manželka Jiřího z Poděbrad, roku 1475 na Mělníku zemřela). V podvěží, v kapli Božího Těla, najdeme na styku žebër listy - stejnou výzdobu nese klenba audienční síně. Nad okénkem věžičky kostela sv. Petra a Pavla v místě styku presbýtáře a jižní lodi je anděl štítonosý připomínající anděly z Křivoklátské strážnice (manské ložže).

2) P. Macek - P. Zahradník: Mělník, kostel sv. Petra a Pavla (stavebně historický průzkum), 1996, nepublikovaný rukopis, s. 43

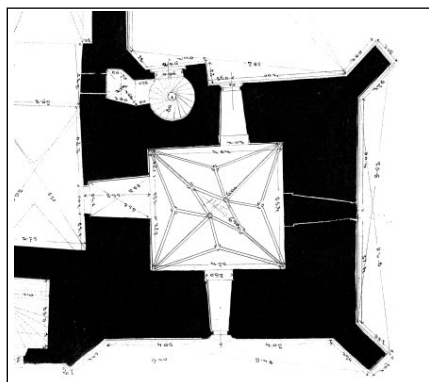
3) B. Čermák: Proboštský chrám sv. Petra a Pavla na Mělníce, Mělník 1899, s. 74 - 75.

terným přistupuje mohutná věž nesoucí stopy četných figurálních ozdob, věž jež vládne dalekému širému okolí.⁴⁾

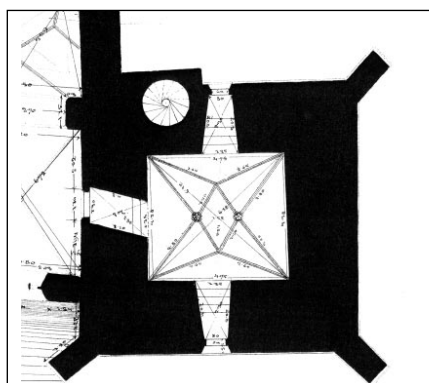
Práce na obnově však byly zahájeny až mnohem později, v roce 1910 (zesílením základů), resp. 1913. Nebyl však realizován Mockerův projekt z roku 1894, který by znamenal regotizaci chrámu doprovázenou některými radikálními zásahy, např. odstraněním románské věže nebo stržením renesančních štítů. Puristické názory tehdy již byly překonány a v památkové péči se prosazovaly nové citlivější zásady, jejichž nositelem byl Kamil Hilbert. Jím upravený Mockerův plán obnovy chrámu respektoval všechny jeho vývojové stavební fáze. Tehdy, na počátku druhého desetiletí 20. století již „stavba, která požár a v důsledku exponované polohy silně utrpěla,“ potřebovala „naléhavě stavebně technické zabezpečení“.

Kamil Hilbert vtiskl chrámu podobu, kterou známe dnes (s výjimkou detailů výzdoby, výmalby). Na nárožích velké věže byly osazeny sochy světců - sv. Václava (1914), sv. Ludmily a sv. Vojtěcha (1915), jež jsou dílem Jaromíra Čermáka. Nynější měděnou krytinu získala baň věže až ve 30. letech 20. století, kdy se Městský úřad na Mělníce za vedení starosty Josefa Tykala rozhodl „zříditi krytinu měděnou na chrámě sv. Petra a Pavla“. Obtížná práce ve výšce zahrnovala práce tesařské, zednické a dělnické, klempířské, znovuzřízení hromosvodu a práce hodinářské a zlatnické (zlaceny byly římské číslice ciferníku o výšce 50 cm a šířce 8,25 cm se zárukou 10 roků.⁵⁾

Poslední oprava věže proběhla v roce 1972 v souvislosti s přípravami města na oslavu 700. výročí první zmínky o Mělníku jako městu. A co by nás čekalo nyní? Tak alespoň v krátkosti: řádná oprava, popř. výměna měděné krytiny věže, revize oplechování věže, vyčištění všech prostorů ve věži, oprava barokního krovu, lokálně značně narušeného, oprava stropní konstrukce nad posledním patrem a ochozem, prověření přípevnění ciferníků hodin, zajištění okenních otvorů a tím znemožnění poškozování zdiva a vnitřních prostorů, důkladná prohlídka veškerého kamenného architektonického členění věže a následně jeho očištění, oprava, popř. výměna, konzervování (představu o narušení kamene je možné snadno si udělat letným pohledem na kamenný sokl věže), restaurátorská oprava plastik, oprava, příp. nahrazení novodobých omítek, plánováno je osvětlení ochozu, které doplní slavnostní osvětlení věže opravené Městem Mělník v letošním roce. Další práce by se týkaly interiéru věže, od opravy dřevěné schodištní konstrukce po práci restaurátorů v kapli Božího hrobu v přízemí a v komoře - trezoru v prvním patře. Obě

Obr. 6. Půdorys přízemí (kaple Božího hrobu s hvězdicovou klenbou) věže chrámu sv. Petra a Pavla (Stavební archiv Městského úřadu Mělník)

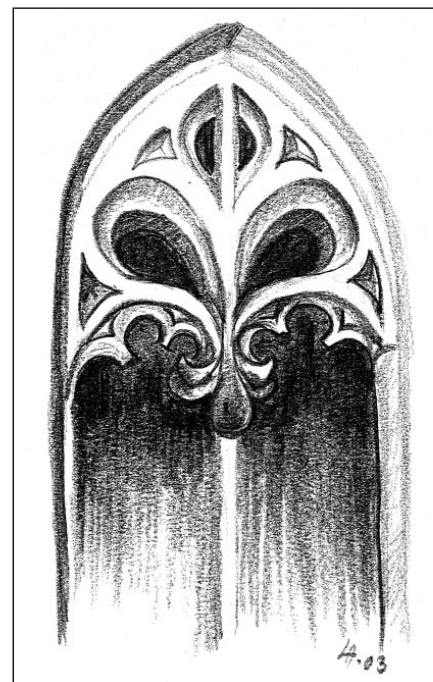
Obr. 7. Půdorys věže chrámu sv. Petra a Pavla ve výšce choru (komoře - trezor s hvězdicovou klenbou) (Stavební archiv Městského úřadu Mělník)

představují nejkvalitnější prostory kostela (obr. 6, 7).

Věž kostela je zvonice a sloužila i pro sledování dění ve městě a jeho okolí, aby bylo možné včas varovat před blížícím se nebezpečím, které mohlo mít různou podobu. Svou strážní funkci již ztratila, nadále však zvony pravidelně vyzvánějí a zvou na bohoslužbu - kostel jejich zvukem ožívá, pravidelné vyzvánění vnáší alespoň trochu řádu do našeho uspěchaného života.

Věž stále láká, probouzí obrazotvornost, v dětských očích je neskutečně vysoká, s přibývajícimi lety se sice zmenšuje, avšak pro mnohé znamená určitou jistotu. O tom všem mnozí psali. A tak v ní Kamil Bednář vidí „bílou labuť na zelených vlnách vinic“, Viktoru Dykovi se někdy proměnila v „prst káravě vztyčený nad hříšným lidstvem“.

Když se Jendovi (malíři Josefu Lírovi) o prázdninách splnil klukovský sen v podobě výstupu na věž, při pohledu z okna zvonice (6. patro) se zarazil. „To, co spatřil, neočekával. Viděl město s výše, viděl střechy, tichou ulici kostelní, kousek náměstí, střechu kostelní, sráznou, příkrou, až mráz běžel po zádech. Hned se mu zdálo, jakoby on sám seděl na hřebenu střechy.“ A co pohled z lucerny nad bání? „Teď jsem já ze všech lidí nejvýše! Teď jsem já pánem! Jsem výše než vlaštovky a vrány. Pane! Kde pak je sv. Ludmila, kde pak zámek a kde chudák Říp!“

Obr. 8. Okno s kružbou se střední vybiňující lilií - první patro jižního průčelí věže

A ještě jednou Viktor Dyk v knize Mladost: „Vracíš se v krásný den, Peregrine. Nikdy nebyl obzor tak jasný a daleký. A věž, vztyčená tam na výšině tvé domoviny, připadá ti krásnější než všechny dómy světa. Dlužník Peregrin se vrací, volají zvony... Vrací se nikoli z únavy, ale z touhy. Jaký je to slavný den a jak všechno pozlatil paprsek dobrého slunce! ... Nikoliv nejši nejmenší z měst, město moje rodné; pouze lidé, kteří nevidí tvé velikosti, jsou malí.“

Co ještě dodat? Snad úryvek ze závěru vzpomínek na dětství od Jiřího Čumpelíka, který byl nucen Mělník opustit, neboť rodina se stěhovala:

„A pak se připrdlal nákladák na dřevoplyn a Mírek to s maminkou a tím pánem, co řídil, nanosili nahoru a Pepík jim pomáhal. Já nemohl nic dělat, protože mi bylo smutno, jako by mi někdo umřel.“

Potom kluci vylezli na korbu, mě s maminkou posadili dopředu a šofér vyjel z Kapucínské ulice (dnes Erbenova). Na plácku stála moje zlatá baštačká parta i s těma, co už choděj do gymplu, a řvali na mě: „Názdár a přijed' zase!!!“ a mávali. A já jsem je přes ty slany proudy ani pořádně neviděl. Visel jsme z toho okýnka a mával. Vodlepoval bolestně voči od radnice, plácku a kašny. Jak jsme jeli z Karláku kolem soudu, chytal jsem se každého baráku. A pak už jsme jeli z kopce, kolem kulturáku a zahrnuli k Rousovicům. Pořád jsem se držel alespoň tý mojí věže jako větve. Byla stále menší a menší a její špiče zlatě zářila, jak ji pěkně opravil pan Rameš. Až byla docela malinká, jako vzdálená hvězda. A pak se ta špička utrhla a zaryla se mi hluboko do srdce.“

4) P. Macek - P. Zahradník: c. d., s. 52 - 53.

5) Rozpočet na opravu a znovuzřízení čísel na čtyřech číselnících věžových hodin, Jan Hejnal, 16. 11. 1933. (Stavební archiv Městského úřadu Mělník)

Dění ve spolku a spolková činnost

• *Schůzky členů spolku (vypracování stanov, stanovení cílů a kroků k jejich realizaci)*

• *Přijetí starostou města Mělník
Mgr. Miroslavem Neumannem,
28. července 2004*

Panu starostovi se představili členové přípravného výboru a seznámili ho s cíli spolku. Městem Mělník byla přislíbena podpora činnosti (nyní např. ve formě umožnění kopírování) a vzájemná spolupráce při organizování akcí různého charakteru, které ve městě budou pořádány.

• *Strategický plán rozvoje města Mělník*

Zástupci spolku se zapojili do činnosti pracovní skupiny „Kultura, sport, volný čas, cestovní ruch“, která je jednou ze čtyř skupin, jež zpracovávají plán rozvoje města. Zatím proběhly dvě schůzky této skupiny, a to 2. a 17. srpna 2004.

• *Vydání pohlednic*

K znovuootevření kostela sv. Vavřince v Mělníku - Pšovce dne 15. srpna 2004 byly vydány dvě pohlednice:

1. Celkový pohled • Gotický svorník v sakristii • Detail sedle v presbytáři
  2. Oltářní obraz – K. Škréta: Sv. Vavřinec uzdravuje slepého římského vojína (detail) • Barokní kostelní lavice (detail)
- Koupí pohlednice přispějete na obnovu kostela sv. Vavřince postiženého povodní roku 2002, spolku případně pouze částka potřebná ke krytí nákladů na vydání.

• *Vydání obrázku Panny Marie,
Matky Potěšující*

V kostele sv. Vavřince se nachází na jednom z bočních oltářů obraz Panny Marie, Matky Potěšující. Při klášteře obutých augustiniánů v Mělníku – Pšovce existovalo Arcibratrstvo Panny Marie Utěšitelky v letech 1743 – 1784. Obrázek s modlitbou a vysvětlujícím textem byl vydán k znovuootevření kostela obnoveného po povodni roku 2002.

• *Úklid kostela sv. Vavřince v Mělníku - Pšovce před jeho znovuootevřením, 12. - 14. srpna 2004*

Připravujeme v roce 2004

Dny evropského dědictví, Mělník – 11. září 2004 (viz s. 2)

Součástí programu bude akce Den pro věž a vydání pohlednic:

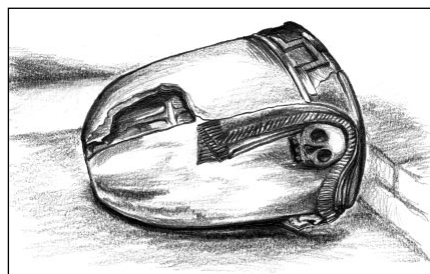
1. Královské věnné město Mělník z věže kostela sv. Petra a Pavla
2. Mělník – pohled z věže kostela sv. Petra a Pavla (soutok Labe a Vltavy)

Vydání pohlednic vánočních a novoročních

Z plánů na rok 2005

• *Valná hromada spolku na počátku roku 2005*

• *Zajištění kopií váz ze sloupků brány* do parčíku u kostela sv. Ludmily na bývalém Pražském předměstí (součást celkové obnovy areálu kostela k výročí sv. Ludmily, pocházející ze Pšova, tedy Mělníka, v roce 2006).

• *Mezinárodní den památek a sídel,
duben 2005*

1. *Opevnění města Mělníka*

(Vodárenská věž, Pražská brána, bašta za domem čp. 59 s expozicí historických kočárků Regionálního muzea Mělník v Ostruhové ulici, zbytky opevnění po obvodu historického jádra města). V Pražské bráně bude otevřena nová expozice k opevnění města.

2. *Mělnické kostely*

• *Vydání materiálů*, který bude stručně informovat o kostele *Nejsvětější Trojice na Chloumku*, a to včetně osudu barokního mobiliáře - souvisí s plánovanou bohoslužbou v neděli Nejsvětější Trojice.

• *Vydání „prázdninového čtení“*: Jiří Čumpelík - V trenkách a naboso (Mělník přelomu 30. a 40. let 20. století klukovským očima od mělnického „Karla Poláčka“; v jednání).

Poděkování

Hned od počátku naší činnosti se setkáváme na řadě míst s pochopením, které nám umožňuje překonávat nelehké začátky spolku a umožňuje nám začít realizovat naše cíle. Za podanou pomocnou ruku všem srdečně děkujeme.

*Římskokatolická farnost - Probošství Mělník
sídlu spolku v centru města, spolupráce při
realizaci cílů spolku*

Mgr. Dalibor Šaman

zpracování stanov spolku

Mgr. Aida Líhová – Legnerová

*logo spolku, kresby, plakáty, finanční dar
(pokryty náklady na zhotovení razítka
úředního a příležitostného)*

Soňa Svobodová

*organizační zajištění Jarmarku tradičních
řemesel konaného v rámci Dne pro věž
11. září 2004; zhotovení keramických vstu-
penek*

manželé Sládečkovi

*poskytnutí předzahrádky hotelu U Rytířů
pro konání Jarmarku tradičních řemesel
konaného v rámci Dne pro věž 11. září
2004*

ing. Jiří Špaček

*finanční dar (pokryty náklady na zřízení
domény)*

Jaroslava Drechslerová

*grafická příprava materiálů vydávaných
spolkem, materiální podpora činnosti (ob-
rázek Panny Marie, Matky Potěšující)*

ing. Jiří Čermák

fotografie

Město Mělník

kopírování materiálů spolku

Státní okresní archiv Mělník,

Mgr. Vladimír Mach

*zpřístupnění materiálů týkajících se
Okrašlovacího spolku pro potřeby MOOS*